

3.Mart.1976

Ercüment BEKER

İSTANBUL TÜRK MUSİKİSİ DEVLET KONSERVATUARINI
AÇIŞ KONUŞMASI

İstanbul Türk Musikisi Devlet Konservatuvarının açılış törenine onur verdiniz, Türk Kültür hayatında önemli bir hadise olan bu mutlu günümüze varlığınızla değer kattınız, teşekkür ederiz.

1 GİRİŞ

Bildiğiniz gibi Türkiyemizde musikîmes'elemiz, tam bir tatmine ve çözüme ulaşmamış başlıca kültür sorunlarımızdan biridir.

Çeşitli kemplara bölünmüş musikiciler, musikî zevki ve anlayışı bakımından parçalanmış bir millet bütünlüğü, büyük çabalara, hesapsız harcamalara ve hattâçeşitli baskılara rağmen millet çoğunluğuna kabul ettirilememiş bir musikî yöntemi, yarım asırlık gayrete, bunca emek ve paraya rağmen millîkaynağa dayalı çağdas Türk Musikisinin oluşturulmamış olması bu tatsızlığın açık delilleri ve belirtileridir.

Yarım asırı aşan Cumhuriyet Türkiyesinde, Türk Musikisinin bu günkü panoraması, yapılan çok şey yanında yapılmayan bazı şeylerin de bulunduğunu ve bu yüzden çoktan varılması gereken amaca halâ ulaşamadığını bize göstermektedir.

Bu amaca varmak için dayanıl sı gereken ilke nedir? Bu ilke tam anlaşılmiş ve uygulanmış mıdır? Nasıl bir yol tutulmuştur? Bu yol bizi nereye getirmiştir? bir yön düzeltmesine lüzüm var mıdır? Varsa neler yapılmalıdır, nasıl yapılmalıdır ?

İşte bu sorulardan geçen yol, yarım asırlık bir gecikmeden sonra bu gün bizi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarının kapısına getirmiştir.

11 İ L K E

Musikî mes'elemizde ana ilke, Türk Devriminin büyük mimarı Atatürk tarafından 1.Kasım 1934 günü T.B.M.M. IV. dönem 4. toplantı yalını açarken yaptığı ünlü konuşmada şöyle ortaya konulmuştur.

" Arkadaşlar;

Güzel sanatların hepsinde, ulus gençliğinin ne türlü ilettilmesini istediğinizi bilirim. Bu, yapılmaktadır. Ancak bunda en çabuk en önde götürülmesi gerekli olan Türk Musikisidir. Bir ulusun yeni değişikliğinde ölçü, musikide değişikliği alabilmesi, kavrayabilmesidir.

Bugün dinletmeye yeltenilen musiki yüz açartacak değerde olmaktan uzaktır. Bunu açıkca bilmeliyiz. Ulusal, ince duyguları, düşünceleri anlatan; yüksek deyişleri, söyleyişleri toplamak, onları bir gün önce, genel son musikî kurallarına göre işlemek gerekir. Ancak; bu güzeyde, Türk ulusal musikî yükseltilir, evrensel musikide yerini alabilir.

Kültür İşleri Bakanlığının buna değerince özen vermesini, kamunun da bunda ona yardımcı olmasını dilerim. "

Bu konuşma (teşhis) ve (ilke) olarak iki bölümü ihtiva etmektedir;

A. Teşhis bölümünde:

- a) Türk Musikisinin en önde götürülmesi gerektiği;
- b) Bir ulusun değişikliğindeki ölçünün musikideki değişikliği alabilmesi kavrayabilmesi olduğu;
- c) Bu gün dinletilmeye yeltenilen musikinin yüz açartacak değerde olmadığı;

tesbit edilmiş,

B. ilke bölümünde ise:

- a) Ulusal, ince duyguları, düşünceleri anlatan yüksek deyişleri, söyleyişleri toplamak;
- b) Onları bir gün önce, genel son musikî kurallarına göre işlemek gerektiği;
- c) Ancak bu güzeyde Türk Ulusal Musikinin yükseltilmesi, evrensel musikide yerini alabileceği;

ifade olunmuştur.

Bu ilkeyi unsurlara ayırdığımız zaman gördüğümüz manzara şudur:

1. Evvelâ, toplanacak yüksek deyiş ve söyleyişlerin (Millî düşünce duyguları anlatması) şart edilmiştir.

Atatürk'ün millî kültüre, millî değerlere, milleti oluşturan bütün unsurlara ne kadar önem verdiği, büyük devrimini bu millî kaynaklara ve güçlere inanarak, dayanarak ve güvenerek başardığı bilinmeyen bir gerçek değildir.

Türkler asırlar boyu ince duygularını, düşüncelerini, yüksek deyişlerini ve söyleyişlerini (Türk Musikisi sistemi) içinde, Türk dizisi üzerinde, Türk usulleri, makamları ve şekillerile dile getirmişlerdir.

2. İlkede daha sonra, toplanacak deyiş ve söyleyişlerin (... genel son musikî kurallarına göre işlenmesi gerektiği) belirtilmiştir.

Şu halde artık ilkeyi bu pertavsız altında bütün ayrıntıları ile tanıyabilir ve kısaca şöyle tanımlayabiliriz: (Millî Musikiyi çağdaş kurallara göre işlemek)

III UYGULAMA

Bir musikin; ulusal ince duyguları, düşünceleri, yüksek deyişleri ve söyleyişleri dile getiren millî bir musikin çağdaş kurallara göre işlenmesi ne demektir ?

Her halde millî kültürün ayrılmaz bir parçası haline gelmiş geleneksel musikiyi bütün sistemi ile, unsurları ile, eserleri ile olduğu gibi atıp bir başka kültürün musikisini bütün sistemi ile, unsurları ile, eserleri ile olduğu gibi almak değildir.

Çağdaş Türk Musikisine, musikimizin geleneksel boyutları içinde kalarak varmak elbette mümkün olmaz; ama millî musiki kaynağından tamamen koparak varmak da mümkün olamamıştır.

Millî Musiki millî kültürün ayrılmaz bir parçasıdır. Millî musiki de millî kültür gibi, o kültür insanının doğup büyüdüğü ve yetiştiği ortamda gelişir. Başka deyimle millî musikin kökleri milleti oluşturan dil, tarih, dünya görüşü, din, örf ve adet gibi kaynaklardan beslenir. Böylesine tabii bir kaynaktan beslenmeyen san'at, ancak sun'î ortamda yetiştirilmeye çalışılan bir başkatoprağın fidanı kadar ömürlü olabilir. Er geç tükenmeye mahkumdur.

Bu gerçeği, 42 yıl evvel Konservatuarın ıslahı için davet olunan Viyana Müzik Yüksek Okulunun Rektörü Prof. Joseph Marx Türk Musikisini inceledikten sonra verdiği raporda şöyle ifade etmiştir.

- a) Türk San'at ve Halk Musikisi hem ezgi hem düzum itibarile pek ziyade ilgi çeken bir özelliğe sahiptir.
- b) Türk Musikisi asırlarca yabancı san'atın tesirinden azade kalarak gelişmiştir.
- c) Türk Musikisi, avrupai manası ile, mühim bir kültür amili halinde terakki etmeye muhakkak kabiliyetlidir.
- d) Milliyetsiz büyük san'at olamaz, vatan toprağına ve vatan sesine bağlılık şarttır, aksi halde san'at değersiz, kansız bir özentiye yozlaşır.

IV TÜRK MUSİKİSİNİN TÜRK TOPLUMU İÇİNDEKİ YERİ VE DEĞERİ

Türk Musikisinin Türk toplumuna etkisi, tarihin karanlık çağlarına ulaşacak kadar uzun ve toplumun her katına nüfuz edecek kadar derin olmak üzere çift yönlü olmuştur.

1. UZUNLAMASINA ETKİ:

Çin Şimalinde yaşayan Türklerde, milâtta Hun Türklerinde, Uygur Türklerinde, Mogollarda, Selçuklarda ve nihayet Osmanlılarda da musikiye büyük yer ve değer verildiğini biliyoruz.

Ozanları ve kopuzcuları olmayan hiç bir Selçuk Ordusu yoktu.

Eski Türk hakanlarının saraylarında ve ordugâhlarında musiki takımları (9 kök) denilen belirli eserleri hergün çalarlardı.

İlk Osmanlı Padişahı Osman Bey'e Selçuk Hükümdarı tarafından Beylik nişanesi yani Hükümrânlık sembolü olarak Tabl-ü âlem, yani muzika takımı ile sancak gönderildiği rivayet edilir. Beylik ve hükümrânlık hakkı verilen kimselere tuğ ve bayrakla beraber davul verilmesi adeti Osmanlılarda dahi devam etmiştir.

Osmanlıların yalnız musiki sanatına değil aynı zamanda musiki ilmine, yani müzikolojiye de ne derece önem verdiklerini II. Murad zamanında yazılmış bir Edvar kitabından açıkça anlıyoruz. II. Murad bu kitabın yazarına bir müzikoloji kitabı yazmasını söylediği zaman yazarın cevabı şu olmuştur:

- Sultanım şu anda huzurunuzda bulunan Hacı Ali, Sinan, Hüseyin Ali, Eymen ve Muhammedi gibi üstadlar varken bu iş bana düşer mi ?

Görülüyor ki bu konuşmanın geçtiği mecliste bu kitabın yazarı olan Hıdır bin Abdullah'dan başka 6 musiki bilgini daha bulunmakta idi.

O tarihteki bu fikri zenginliği, bugün o alandaki kısır ve çorak halimize bakarak anlayabiliriz.

2. DERİNLEMESİNE ETKİ:

Gözlerimizi bu konuya çevirdiğimiz zaman bu musikin, millet yapısının bütün katlarına, tabakalarına, hücrelerine ve zerrelerine nüfuz etmiş olduğunu görüyoruz. H.S. Arel bunu şöyle ifade ediyor:

- Her Türk Musiki ile doğar, musiki ile yaşar ve musiki ile ölür.

İslâmiyetten sonra Türk Musikisinin (dinî ve din dışı), (Halk Musikisi ve San'at Musikisi) olarak iki ayrı bölünmeye uğradığını görüyoruz. Türk Musikisi sarayda, konakda, tekkede, camide, köyde, kentde, kıslada, serhadde, velhasıl Türk'ün bulunduğu her yerde aynı sisteme ve aynı esasa dayalı fakat değişik ifadeler içinde karşımıza çıkar. Kimi yerde kâr, beste, semai, şarkı; kimi yerde naat, ayin, durak, ilahi, nefes; kimi yerde bozlak, türkü, uzun hava, zeybek, oyun havası ve kimi yerde ise mehter musikisi halinde görünür.

3. SİSTEM DEĞERİ: Türk Musikisi daha çok özdeğeri, sistem değeri, başka deyimle taşıdığı elemanlar, unsurlar ve hammaddeler yönünden üzerinde önemle durulması gereken bir musikidir. Zengin perdeli dizisi, geniş bir ifade kaynağı halindeki orijinal makamları ve çeşitli düzum ve tertipteki usullerile büyük gelişme gücü taşımaktadır.

Bu açış konuşmasında daha fazla detaya inmeyi yersiz buluyorum. Ama şu kadarını ifade edeyim ki Evrensel Musikinin Türk Musikisi hazinesinden alacağı çok şey vardır.

V ÖZ VE BİÇİM

Türk toplumuna, Türk kültürüne böylesine mal olmuş, özü bu kadar değerli, aynı zamanda büyük gelişme gücü taşıyan geleneksel Türk Musikisi 42 yıl evvel Atatürk'ün belirttiği gibi bu gün dahi yüz açartacak görünüşde değildir. Noksanlarımızı biliyoruz. Bu Musikinin icra yöntemi, âletleri, metodolojisi çağın gerisinde kalmıştır. Ama bunlar biçimdir, öz değildir. Öz ve biçim ayrı ayrı şeylerdir. Biçime bakarak özü reddedemeyiz, mahkûm edemeyiz.

Biçimi ıslah etmek mümkündür. Bunun için "öz" ü feda etmeye gerek yoktur. Hele öz böylesine değerli olursa biçimi ıslah etmek özü tüm değereyle ortaya çıkarmak millî bir görev, vecibe olur.

VI T A R İ H Ç E

Şimdiye kadar bu yolda ne yapılmıştır. Yarım asrı aşan bir zamandan beri batı kültürünü eğitilmesi, üretilmesi, uygulaması ve yayılması için büyük emekler ve paralar harcanmış, bu çaba kendi yönünde meyvesini vermiş, milletçe gurur duyduğumuz kudretli icracılar, büyük opera, orkestra ve bale toplulukları yetiştirilmiştir. Hiç şüphesiz bu çaba sürdürülmelidir. Çağdaş Türk Musikisi bu kültürden müstağni kalamaz.

Ancak bu yarım asrı aşan süre içinde Türk Musikisi kültürünün eğitilmesi, üretilmesi, uygulaması ve yayılması için Cumhuriyet Türkiye'sinde devletçe atılmış tek adım, sarfolunmuş tek kuruş yoktur.

1913 de kurulan Darülbedayi'de, özellikle 1917 de kurulan Darülel-handa Türk Musikisi eğitim programı ciddiyetle ele alındığı ve bu faaliyet, başında Ziya Paşanın bulunduğu Maarif Encümenine bağlandığı halde bu teşkilât 1. Dünya Savaşı içinde beklenen gelişmeyi gösterememiş, 1923 de İst. Belediye Konservatuarına dönüştürülmüş ve 1926 da Türk Musikisi eğitimi faaliyetine tamamen son verilmiştir.

Bu süre içinde Türk Musikisi Amerikada, Avrupanın çeşitli kentlerinde hattâ Uzak Doğuda inceleme, araştırma, hattâ eğitim alanı bulmuş, fakat kendi öz yurdunda bu imkânlardan mahrum kalmıştır.

Tek yönlü Musikî kültürü üretimi, uygulaması ve yayımı Millî Eğitimde de olumlu sonuç vermemiş hattâ Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümünün başına getirilen ünlü Müzik Eğitimcisi Zückmayer 1954 de yayınlanan (Okul Müzik Eğitimine dair) başlıklı yazısında (1) Türk çocuklarının Müzik eğitimine millî ezgilerle başlanmadıkça, dolayısıyla millî musikî kültürü verilmedikçe, başarı sağlanamayacağını açıkca belirtmiştir.

Şu halde bu tesbitlerin ışığı altında bir sonuca varabiliriz.

(1) Ziya AYDINTAN-Saip EGÜZ
Şarkılarla Müzik Eğitimi
Ank. 1954 s.3

VII SONUÇ

Arzitmeye çalıştığımız gerekçe bizi şu sonuca götürmüştür. Çağdaş Türk Musikisini oluşturmak, 42 yıl önce gösterilen hedefe ulaşmak için Türk ve Batı Musikisi kültürünün elele vermesi, bu iki kültürü sindirmiş yetenekli musikiciler yetiştirilmesi gerekir.

Her türlü taassuptan uzak, her iki kültürü sindirmiş Türk bestecilerine diledikleri sistemde, diledikleri türde eser yaratabilmeleri ve bu eserlerini çağdaş kurallara uygun biçimde sunabilmeleri, icra ettirebilmeleri imkân ve vasıtaları sağlanmalıdır.

Bunun için gerekli bilgiler, yöntemler üretilmeli, derlenmeli ve yayılmalıdır.

Türk Musikisinin Türk kültürü kaynağından beslenebileceği ve böylece çağdaş Türk Musikisini oluşturma hedefine ulaşılabilirliği gözden kaçmamalıdır. Kısaca dünden geldiğimizi ve yarına gittiğimizi bilmenin idraki içinde bu günü değerlendirmeliyiz.

İşte Türk Musikisi Devlet Konservatuarının temelinde yatan felsefe budur.

VIII KONSERVATUARIN AMACI

Yönetmeliğimizin 6. md.sinde kuruluşumuzun amacı şöyle tesbit olunmuştur.

1. Teorik ve uygulamalı meslek eğitimi yaparak genel çağdaş musiki kültürü ile Türk Musikisi kültürünü sindirmiş yetenekli, yaratıcı, öğretici, yorumcu, araştırmacı, yapımcı sanatçılar yetiştirmek;

2. İlmî inceleme, araştırma, çalışmalar yaparak kültür muhtevamızı teşkil eden bu musikimizi işlemek, geliştirmek, yüceltmek, yaymak, özünü çağdaş anlayışa göre değerlendirmek; böylece millî öze, kaynağa ve sisteme dayalı çağdaş Türk Musikisinin oluşmasını ve gelişmesini sağlamaktır.

IX KONSERVATUARIN GÖREVLERİ

Yönetmeliğimizin 7. md.sinde, yukarıda belirtilen amaca varmak için Konservatuarımızda yapılacak işler şöyle sıralanmıştır.

1. Klâsikleşmiş ve san'at değeri taşıyan Türk Musikisi eserlerini sağlıklı bir biçimde tesbit ve tasnif etmek,

2. Folklor değeri olan otantik halk ezgilerini sağlıklı biçimde derleyip, tasnif etmek,

3. Türk Musikisinin geleneksel sistemi üzerinde tek sesli ve çok sesli doğrultuda ilerici çalışmalar yapmak,

4. Türk Musikisi aletleri üzerinde geliştireci inceleme, araştırma ve uygulamalar yapmak,

5. Türk Musikisi tarihini ve bestekârların biyografilerini çağdaş metodolojiye uygun biçimde derlemek ve yayınlamak,

6. Türk Müzikolojisinin ve geleneksel musiki sisteminin daha kolay anlaşılmasını, öğrenimini, eğitimini ve yayılmasını sağlamak,

7. Millî kültür ürünü olan yüksek deyişleri, söyleyişleri toplamak, bunları çağdaş kurallara göre işlemek, millî kaynağa dayalı millî Türk Musikisini oluşturmak, geliştirmek, evrensel musikide yerini almasını sağlamak,

8. Türk Musikisi san'atını amacına uygun biçimde uygulamak, eğitici, öğretici, açıklamalı konserler, gösteriler düzenlemek,

9. Genel Musiki kültürü ile Türk Musikisi kültürünü sindirmiş yetenekli müzikolog, besteci ve icracı yetişmesini sağlamak,

10. Amacına ve faaliyetine giren konularda arşiv, kütüphane, müze ve benzeri kuruluşlar kurmak,

11. Amacına ve faaliyetine giren konularda eğitim ve öğretim yapmak, diploma ve benzeri ehliyet belgeleri vermek,

12. Amacına ve faaliyetine giren konularda kitap, dergi, nota, plâk ve benzeri her türde yayın yapmak,

13. Amacına ve faaliyetine giren konularda dersler, kurslar, seminerler, konferanslar ve benzeri çalışmalar düzenlemek ve uygulamak.

X 1975-1976 DÖNEMİ

Onarımı bitmekte olan geçici binamızda önümüzdeki günlerde eğitime başlayacak olan Konservatuvarımız bu dönemde faaliyete açılan Temel Bilimler, Yaylı Sazlar, Nefesli Sazlar, Vurma Sazlar, Mızraplı Sazlar ve Şan bölümlerine bina imkânlarına göre toplam 300 öğrenci kaydetmiştir. Gelecek yıllarda asıl binamıza intikal ettiğimiz takdirde öğrenci kontenjanını arttıracığımız tabiidir.

XI T E Ş E K K Ü R

İstanbul Türk Musikisi Devlet Konservatuvarının resmen açıldığı bu gün; bu kuruluşun ortamını hazırlayan büyük müzikologlarımız Rauf YEKTA, Dr. Suphi EZGİ, H. Sadettin AREL ve Prof. Salih Murad UZDİLEK'in aziz hatıraları önünde saygı ile eğilir; başta Sayın Başbakanımız Süleyman DEMİREL olmak üzere kuruluşu gerçekleştiren Millî Eğitim Bakanımız Sayın Ali Naili ERDEM'e, Kültür Bakanımız Sayın Rifki DANIŞMAN'a Millî Eğitim Bakanlığı Müsteşarımız Sayın A. Nihat AKAY'a, Kültür Bakanlığı Müsteşarı Sayın Prof. Emin BİLGİC'e, Yüksek Plânlama Teşkilâtında

-VIII-

bulunduğu sırada bu Konservatuvarın üçüncü beş yıllık plâna alınmasında büyük katkısı olan Sayın Nevzat YALÇINTAŞ'a, Konservatuvarımızın bu eğitim dönemine yetişmesi için olağanüstü himmet ve gayret gösteren Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Reisi Sayın Rıza KARDAŞ'a ve Bakanlığın her kademesindeki yetkililere saygı ve şükranlarımı sunar, kuruluş ve açılış çalışmalarında insanüstü gayretlerini esirgemeyen Yönetim Kurulunun Sayın Üyeleri, Sayın Öğretim Üyeleri, değerli san'atçı ve diğer görevli arkadaşlarıma yürekten teşekkür eder, sevgili öğrencilerimize başarılar dilerim.